

Auteursrecht als exclusief recht

Auteursrecht is het exclusieve recht van de maker van letterkunde, wetenschap of kunst, om dit openbaar te maken en te verveelvoudigen. Hieronder valt onder andere het recht om kopieën en reproducties van het werk te maken, die te verkopen, of om van dit werk afgeleide producten te maken en het werk publiekelijk tentoon te stellen.

Volgens het Nederlandse auteursrecht kan de maker het auteursrecht ook overdragen aan een ander, bijvoorbeeld door het te verkopen. Daarnaast kan de maker een licentieovereenkomst sluiten tussen de maker van een werk en degene die te kennen geeft het werk binnen de licentievoorwaarden openbaar te willen maken of te willen verveelvoudigen. Bij het overlijden van de auteur erven diens nabestaanden de auteursrechten.

Het auteursrecht regelt de bescherming van artistieke en wetenschappelijke scheppingen en behoren tot het intellectuele (geestelijke) eigendom. Samen met: 1) octrooien, gebruiksmodellen, kweekproducten en 2) onderscheidingstekens voor waren en diensten (merken) en namen van ondernemingen (handelsnamen) behoren ze tot de industriële eigendom.

Auteursrecht ontstaat meestal automatisch door de "creatieve daad" (dit heet dat er geen *formaliteitsvereiste* is voor het ingaan van de bescherming) en is van kracht tot 70 jaar na het overlijden van de maker. Dit in tegenstelling tot de andere vormen van intellectueel eigendomsrecht, waarbij de maker een vorm van aanvraag in moet dienen bij tenminste een instantie voordat de bescherming van kracht wordt. Het is dus meestal ook niet nodig om een werk van het "copyrightteken" (©) te voorzien om het te beschermen. Merk in het bijzonder op dat een werk niet *af* hoeft te zijn voor het beschermd is: als een werk van literatuur, kunst of wetenschap maar een beetje nieuw is, is het beschermd.

In tegenstelling tot octrooien die het monopolierecht verlenen voor uitvindingen, gelden auteursrechten alleen voor specifieke creatieve uitingen van één of meer ideeën. Het zelf maken van een werk dat lijkt op een bestaand werk is dus geen inbreuk op het auteursrecht, zolang er maar niets wordt overgenomen van het origineel.

Wanneer iemand eigenaar is geworden van een product waarop auteursrecht van toepassing is, mag men met dat product een aantal zaken doen zonder daar in beperkt te worden. Zo mag hij het werk doorverkopen aan een ander. Dit vervallen van de monopolistische rechten van de maker van het werk **op dat ene exemplaar van het werk** heet *uitputting* van het auteursrecht. Uitputting geldt alleen voor het ene exemplaar dat aan die persoon verkocht is. Een kopie of een gewijzigde versie mag echter niet zomaar worden doorverkocht of tentoongesteld.

Niet in alle gevallen is het maken van kopieën het alleenrecht van de eigenaar van de auteursrechten of van licentiehouders. Hier volgen enkele voorbeelden.

- citaatrecht : Volgens het Nederlands en het Belgische citaatrecht mogen onder tamelijk strikte voorwaarden delen van een auteursrechtelijk beschermd werk toch gebruikt worden. Het citaatrecht is beperkter en meer afgebakend dan het fair use begrip.
- Fair use: In de Verenigde Staten staat de *fair use doctrine* toe kopieën te maken van een beperkt deel van eigendomsrechtelijk werk, dat wil zeggen voor bepaalde doeleinden, zoals onderwijs, kritieken en hekelingen. Ook is het in het algemeen toegestaan om voor eigen gebruik kopieën te maken van werken die men in het bezit heeft, mits die niet verder verspreid

worden. Amerikaanse regels hoeven echter niet zonder meer in Nederland en België van toepassing te zijn. Meestal is het nodig een vergoeding te betalen.

- Thuiskopie: Volgens het Nederlands auteursrecht is het maken van enige exemplaren voor strikt eigen oefening, studie of gebruik geen inbreuk op het auteursrecht. Er zijn wel een aantal beperkingen.

Overdracht van auteursrecht en licentie

De overdracht van het auteursrecht kan alleen door middel van een schriftelijke overeenkomst. In die overeenkomst moet het woord "overdracht" en de aanvaarding daarvan bij voorkeur letterlijk worden opgenomen. Wilt u die zeggenschap behouden, dan kunt u iemand een (beperkt) gebruiksrecht geven voor een bepaald doel. Dit heet een licentie.

Persoonlijkheidsrecht

Ook nadat de auteur auteursrechten heeft overgedragen of licentie heeft verstrekt kan de auteur zich in sommige gevallen met een beroep op "persoonlijkheidsrechten" verzetten tegen publicatie. Het is dan aan de rechter om te beoordelen of e.e.a. ook het geval is. Mogelijke gronden kunnen zijn wanneer hij niet als auteur wordt vermeld of niet het nodige respect wordt getoond tegenover zijn werk. Dit kan ook het geval zijn wanneer de publicatie onder een andere naam wordt uitgegeven. Ook kan hij zich, binnen de grenzen van de redelijkheid, verzetten tegen verandering en behoudt hij het recht zich te verzetten tegen misvorming van zijn werk en tegen verminking wanneer dit in het nadeel zou zijn van de eer en de goede naam van de maker. Een tamelijk extreem voorbeeld hiervan is het persoonlijkheidsrecht dat een architect heeft op zijn ontwerpen in al hun uitvoeringen — dus ook de uiteindelijke gebouwen. In het Nederlandse recht zijn een aantal gevallen bekend van architecten die zich, op grond van het auteursrecht, verzet hebben tegen de sloop van "hun" bouwwerken.

Tenzij anders overeengekomen, wordt indien een werk tot stand komt in dienst van een ander, als maker aangemerkt degene in wiens dienst het werk tot stand kwam. Het auteursrecht berust dan bij de werkgever, de persoonlijkheidsrechten bij de werknemer, die op basis hiervan bijvoorbeeld kan eisen dat hij genoemd wordt.

Veel Europese landen voorzien de artiest of uitvoerend musicus ook van recht op wederverkoop, wat betekent dat de kunstenaar, elke keer als een opname van zijn optreden getoond wordt, recht heeft op een deel van de toegekende waarde van zijn werk. Dit staat bekend als "naburige rechten".